
Verslag Netwerkdag NERA 23 november 2023, 10-17 uur, Van Oord Rotterdam

Inleiding

Dit verslag bevat de kernbevindingen van de Netwerkdag en is zodoende geen letterlijke of chronologische weergave van de dag. De bevindingen zijn gegroepeerd rondom een viertal hoofdthema's:

- De belangrijkste successen, leerervaringen en behoeften vanuit het perspectief van marien rifherstel
- Programma Natuurverbetering Noordzee
- Het NERA-Masterplan
- Slotdiscussie

Successen, leerervaringen en behoeften

Achtereenvolgens presenteren de volgende personen de successen, ervaringen en behoeften van hun organisaties:

- De Rijke Noordzee
- ARK Rewilding Nederland
- Waardenburg Ecology
- Van Oord
- WUR
- ENECO
- WMR
- Stichting Zeeschelp
- Acroniq
- Stichting de Noordzee
- Doggerland
- Tennet

Hun korte presentaties zijn te raadplegen onder [deze link](#)

Uit de presentaties blijkt dat er steeds meer initiatieven zijn rond mariene natuurverbetering, met herstelprojecten van de platte oesterpopulatie (inclusief pilots) als belangrijkste activiteit, terwijl er langzamerhand ook aandacht bijkomt voor andere rifvormers (mosselen, kokerwormen). Het uitwisselen van kennis en leerervaringen, ook van zaken die mis (kunnen) gaan, wordt als de belangrijkste meerwaarde van NERA gezien. Met als centrale kennisontwikkelingsterreinen:

- monitoring
- opschaling
- innovatie

Als onderliggende behoeften op deze terreinen worden standaardisering van 'best practices' en invoering van werkbare regelgeving gezien, met name op het gebied van schelpdierziekten (het goed en praktisch werkbaar regelen van het voorkomen van verspreiding van de Bonamia-infectie).

Programma Natuurversterking Noordzee (PNN)

Jeroen Vis van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit kondigt de ontwikkeling aan van dit ambitieuze programma. Het budget bedraagt circa M€150, te besteden in de periode 2024-2030.

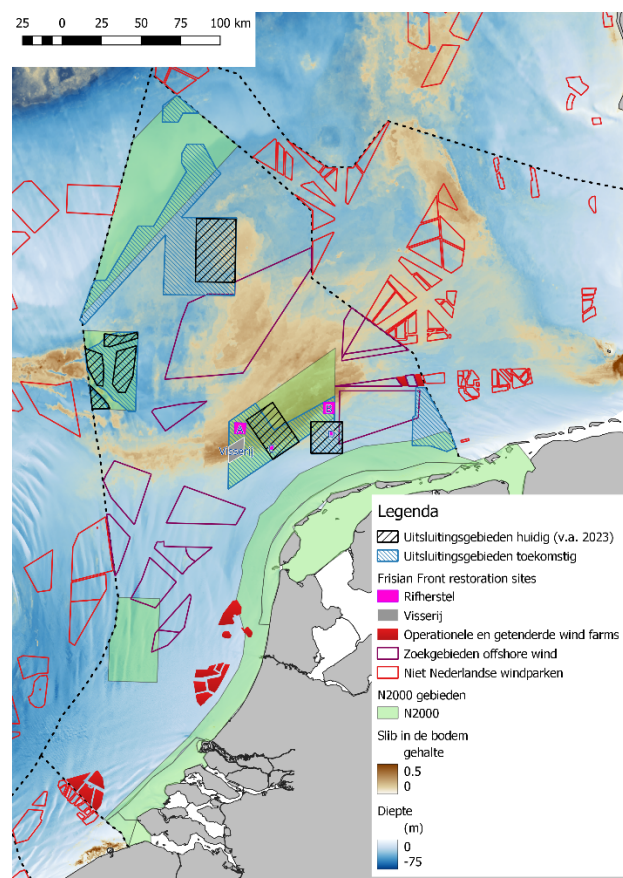
Het programma wordt momenteel ontwikkeld, om in de loop van 2024 operationeel te worden, te beginnen met no-regret projecten (nader te definiëren). Experts vanuit diverse geledingen, onder andere vanuit Ecoshape, DRN en NERA, zijn momenteel door LNV uitgenodigd om deel te nemen in een ontwikkelteam. Begin 2024 zal het programma breed worden aangekondigd en worden vanuit LNV ook andere partijen uitgenodigd om mee te denken. Intussen werkt men aan no-regretmaatregelen. De presentatie van Jeroen Vis is te vinden onder [deze link](#)

NERA-Masterplan

Achtereenvolgens leiden Hein Sas (algemene principes), Wouter van Broekhoven (Friese Front) en Karel van den Wijngaard/Marijke van der Staak (Voordelta/Noordzee-kustzone) de diverse elementen van het NERA Masterplan uit. Onder [deze link](#) zijn deze presentaties samengevoegd te vinden.

'Masterplan' is mogelijk geen goede titel, omdat het de bedoeling is om verdiepende discussie los te maken over wat nuttig en mogelijk is op het gebied van marien rifherstel in de Nederlandse Noordzee.

Als 'onderlegger' van het Masterplan is - met belangrijke hulp van Serena Rivero en Luca van Duren - een samenvattende kaart gemaakt van bestaande en toekomstige ruimtelijke activiteiten op de Nederlandse Noordzee, in combinatie met de belangrijkste zeebodemgegevens en buitenlandse windparkzones. Dit bleek geen sinecure: de databestanden worden beheerd door verschillende instanties, die niet scheidt blijken met het prijsgeven van de benodigde data. Maar het is gelukt:

Belangrijkste commentaar/discussiepunten op basis hiervan (ook uit de werksessies over het Masterplan van de middag):

- Ook van mosselbedden op de open zeebodem zou een kansenkaart gemaakt moeten worden. Waar zijn de mosselen waargenomen (riffen) en onder welke omstandigheden? Hoe kan het zijn dat sommige wrakken op de zeebodem er vol mee zitten en andere helemaal niet?
- Is er synergie tussen oesters, mosselen en kokerwormen bij rifvorming?
- Hoe kan het dat in rifballen in de Noordzee-kustzone zoveel volwassen paling wordt aangetroffen? Welke rol speelt hard substraat (met holten) in hun levenscyclus?
- Met name het Friese Front deel van het Masterplan leverde veel opmerkingen op. De belangrijkste daarvan:
 - o Er is op fijne schaal (zodanig hoog oplossend vermogen dat reeds aanwezige benthische riffen kunnen worden herkend) gebiedskennis nodig voordat op deze locatie actief een rif kan worden gerealiseerd; een survey/modelleercampagne, ook buiten de nu aangewezen gebiedjes van 2 x 4 km², is daartoe nodig.
 - o Het open karakter van het gebied maakt dat mogelijk de larvenretentie moet worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door aanbrengen van een fysieke barrière (berm dan wel kuil). De voors en tegens daarvan dienen tevoren goed te worden onderzocht en in een passende beoordeling te worden beschreven; ook bij natuurherstel-ingrepen kan een vergunningaanvraag nodig zijn. De diepe zandwinputten die aangelegd zijn voor de Maasvlakte bieden mogelijk kans voor lering (wat gebeurt daar nu, bijvoorbeeld met sedimentatie) en experimenteren met rifherstel. Als alternatief: kan larvenretentie in de hand worden gewerkt door ontwerp van substraat (reliëf, gaten en openingen, larven aantrekkende materialen)?
 - o Bij aanbrengen van substraat: zorg voor zoveel mogelijk variatie in vestigingsklimaat, door gradiënten in reliëf en vormen van de 'bouwstenen' aan te brengen.
 - o Predatie is een mogelijke factor, daarom substraat zoveel mogelijk ruimtelijk clusteren.

Slotdiscussie

De discussie aan het eind van de dag leverde de volgende algemene opmerkingen en specifieke aanbevelingen aan NERA op:

- Algemeen:
 - o Wees bij natuurherstelprojecten niet bang voor belemmeringen, zoals vergunningaanvragen. En als vergunningverlening nodig is: de vergunningverlener er snel bij betrekken en op grond van de gesprekken een (hoogstwaarschijnlijk) vergunbaar plan indienen.
 - o Richt je bij natuurverbetering ook op niet-levende rifstructuren, zoals Treereefs en stenen. De Treereefs hebben zich in de Waddenzee bewezen en stenig substraat kan in gebieden waar nog biogene riffen zijn (zoals in de Klaverbank) voor snelle uitbreiding/versterking van die riffen en bijbehorende organismen zorgen.
 - o No-regret projecten in het kader van PNN: tevoren goed definiëren! Overigens: platte-oesterrifherstel is sowieso als 'no-regret' te zien.
- Aanbevelingen en verzoeken aan NERA:
 - o Het Masterplan uitbouwen naar uitvoerbare projecten. Voor het Friese Front: in samenspraak met NZO (en mogelijk met deelfinanciering vanuit PNN?). **Afspraak:** NERA neemt hierin initiatief.
 - o Zijn er buiten de overheid (PNN e.d.) andere fondsen beschikbaar voor mariene natuurverbetering? **Afspraak:** NERA gaat inventariseren.
 - o Kan NERA helpen bij het instellen van gebiedsbescherming, zoals van de Bruine Bank? **Antwoord:** NERA denkt mee aan de inhoudelijke motivatie, maar onderneemt geen actieve lobby rondom gebiedsbescherming.